Aldring og helse
Nasjonalt senter

Fagskolen Aldring og helse
Høyere yrkesfaglig utdanning

Somatisk helseoppfølging og tidlig oppdagelse av sykdom hos eldre med utviklingshemming

Studieplan

Innholdsfortegnelse

1 Bakgrunn for utdanningsmodul i Somatisk helseoppfølging og tidlig oppdagelse av sykdom hos eldre med utviklingshemming 3

2 Opptakskrav 3

3 Læringsutbytte 4

4 Faginnhold og struktur 5

4.1 Sentrale tema 5

4.2 Studiekrav 6

4.3 Litteratur 6

5 Undervisningsformer og læringsaktiviteter 6

6. Praksis på egen arbeidsplass 7

7. Vurdering 7

8. Modulbevis 7

Akkreditert 25.09.2026

1 Bakgrunn for utdanningsmodul i Somatisk helseoppfølging og tidlig oppdagelse av sykdom hos eldre med utviklingshemming

Personer med utviklingshemming er en sammensatt gruppe med ulike behov, og mange trenger omfattende bistand for å leve gode liv. Det er behov for økt kompetanse om utviklingshemming i et livsløpsperspektiv, inkludert somatisk helse og lindrende omsorg for eldre.

NOU 2016:17 peker på at lav kompetanse i tjenestene kan hindre likeverdige tilbud. UKOM-rapporten *Pasientsikkerhet for personer med alvorlig utviklingshemming* (2025) anbefaler økt vernepleiefaglig kompetanse hos ansatte med videregående opplæring.

På bakgrunn av dette har Fagskolen Aldring og helse, gjennom bransjeprogrammet til Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, fått tilskudd til å utvikle fleksible kompetansetilbud for fagarbeidere som kan gjennomføres ved siden av arbeid.

Prosjektet Utviklingshemming og aldring omfatter to moduler på 5 studiepoeng:

- Somatisk helseoppfølging og tidlig oppdagelse av sykdom hos eldre med utviklingshemming
- Lindrende omsorg og behandling for eldre med utviklingshemming

Modulene skal bidra til at fagarbeidere i større grad kan møte komplekse situasjoner på en faglig forsvarlig og selvstendig måte.

Modulene er utviklet i nært samarbeid med praksisfeltet, gjennom arbeidsgrupper bestående av representanter fra Ringerike kommune og Hole kommune, ansatte og ledere i tjenestene, studentrepresentanter, tillitsvalgte og fagpersoner fra Aldring og helse. Samarbeidet har bidratt til å sikre at utdanningens innhold, læringsutbytte og læringsaktiviteter er forankret i aktuelle kompetansebehov og utfordringer i tjenestene til eldre personer med utviklingshemming. Modulene er utviklet med vekt på praksisnær læring, relevante problemstillinger og kompetanse som kan tas i bruk direkte i arbeidshverdagen.

2 Opptakskrav

Det generelle grunnlaget for opptak til studium ved Fagskolen Aldring og helse er at søker skal ha fullført og bestått videregående opplæring med fagbrev som helsefagarbeider (eller tilsvarende fagbakgrunn som hjelpepleier, omsorgsarbeider) eller aktivitør.

Søkere som kan dokumentere at de skal gjennomføre fagprøve etter opptaksfristen, kan tildeles plass på vilkår om bestått prøve.

Søkere som ikke fyller de generelle opptakskravene, og som har fylt 23 år, kan søke om opptak på grunnlag av realkompetanse. Søkere med utdanning som barne- og ungdomsarbeider eller som søker opptak på grunnlag av realkompetanse, må legge ved dokumentasjon.

Søkere må ha et relevant arbeidsforhold i helse- og omsorgstjenestene under studiet.

Studenter som får tilbud om opptak til utdanningen, må fremlegge politiattest. Politiattesten skal ikke være eldre enn tre måneder. Jfr Forskrift om opptak og eksamen ved Fagskolen Aldring og helse § 2-6. Krav om politiattest. https://lovdata.no/forskrift/2019-12-13-1794.

3 Læringsutbytte

Læringsutbyttet for utdanningsmodulen deles inn i områdene kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse. Læringsutbyttebeskrivelsene tilsvarer nivå 5.1 i nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (NKR).

Kategoriene kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse beskrives som:

Kunnskap	**Ferdigheter**	**Generell kompetanse**
Kunnskaper er: forståelse av teorier, fakta, begreper, prinsipper, prosedyrer innenfor fag, fagområder og / eller yrker.	Ferdigheter er: evne til å anvende kunnskap til å løse problemer og oppgaver. Det er ulike typer ferdigheter: kognitive, praktiske, kreative og kommunikative ferdigheter.	Generell kompetanse er å kunne anvende kunnskap og ferdigheter på selvstendig vis i ulike situasjoner gjennom å vise samarbeidsevne, ansvarlighet, evne til refleksjon og kritisk tenkning i studier og yrke.

Kunnskap

Studenten

- har kunnskap om aldring og vanlige somatiske helseutfordringer hos eldre personer med utviklingshemming
- har kjennskap til hvordan sykdom, funksjonsfall og endringer i helsetilstand hos eldre personer med utviklingshemming kan komme til uttrykk, herunder diagnostisk maskering og atypiske symptomer
- har kunnskap om systematisk observasjon, kartlegging og helseoppfølging ved bruk av faglige verktøy som er særlig relevante for eldre
- har kjennskap til helse- og omsorgstjenestens lovgrunnlag, faglige retningslinjer og helsearbeiderens ansvar ved somatisk helseoppfølging

Ferdigheter

Studenten

- kan observere, kartlegge og identifisere endringer i helse, funksjon og atferd hos eldre personer med utviklingshemming
- kan gjennomføre relevante målinger og anvende utvalgte observasjons- og kartleggingsverktøy som grunnlag for faglige vurderinger og videre oppfølging
- kan dokumentere, rapportere og formidle observasjoner og faglige vurderinger til kollegaer og annet helsepersonell

- kan identifisere behov for tiltak og bidra til å iverksette og følge opp tiltak som fremmer somatisk helse og forebygger funksjonsfall hos eldre personer med utviklingshemming

Generell kompetanse

Studenten

- har forståelse for betydningen av systematisk og personsentrert helseoppfølging hos eldre personer med utviklingshemming
- kan utøve somatisk helseoppfølging i tråd med faglige, etiske og juridiske rammer innenfor eget ansvars- og kompetanseområde
- kan samarbeide med tjenestemottakere, pårørende og annet helsepersonell for å bidra til systematisk helseoppfølging hos eldre personer med utviklingshemming
- kan bidra til tidlig oppdagelse av sykdom og funksjonsfall gjennom systematiske observasjoner, dokumentasjon og oppfølging av tiltak

4 Faginnhold og struktur

Utdanningsmodulen har et omfang på 5 studiepoeng, og er organisert som et deltidsstudium over 10 uker. Utdanningsmodulen er nettbasert med fysisk samling.

- 2 fysiske samlinger a 6 timer (kl 9-15)
- 8 nettsamlinger á 2 timer (kl 13-15)
- egeninnsats og veiledning mellom samlingene
- 2 studiekrav

Det er forventning om minimum 80 prosent oppmøte på samlingene.

4.1 Sentrale tema

Aldring og somatisk helse

- Aldring hos personer med utviklingshemming
- Vanlige somatiske helseutfordringer
- Funksjonsfall og endringer i helsetilstand
- Tidlig oppdagelse av sykdom

Observasjon og kartlegging

- Klinisk observasjonskompetanse
    - NEWS, ISBAR, ABCDE-prinsippene
- Bruk av observasjons- og kartleggingsverktøy
    - Skrøpelighetsindeksen
    - Fall, ganghastighet og balanse
    - Årlig helsekontroll

Systematisk helseoppfølging

- Forebygging og helsefremmende arbeid
- Årshjul for helseoppfølging
- Dokumentasjon og rapportering

Samhandling og faglig ansvar

- Kommunikasjon og medvirkning
- Samarbeid med pårørende og andre fagpersoner
- Relevant lovverk for helse- og omsorgstjenestene
    - Pasient- og brukerrettighetsloven
    - Helse- og omsorgstjenesteloven
    - Helsepersonelloven

4.2 Studiekrav

Følgende to studiekrav må gjennomføres og bestås for å kunne bestå utdanningsmodulen:

- Studiekrav 1: Tidlig oppdagelse av forverret somatisk helsetilstand
- Studiekrav 2: Årlig helsekontroll

Studiekravene gjennomføres i praksis på studentenes arbeidsplass etter avtale med leder.

4.3 Litteratur

Aktuelle lover og forskrifter https://lovdata.no/

Dahl, N.C & Søndenaa, E. (2023) *Helse og omsorg for personer med utviklingshemning* (kap. 7). Universitetsforlaget

Helsedirektoratet. (2022). *Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming*. Helsedirektoratet. https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/gode-helse-og-omsorgstjenester-til-personer-med-utviklingshemming

Nasjonalt senter for aldring og helse. (u.å.). *E-læring om aldring, eldrehelse og utviklingshemming*. E-læring - Nasjonalt senter for aldring og helse

Nasjonalt senter for aldring og helse. (u.å.). *E-læring om observasjonskompetanse*. E-læring - Nasjonalt senter for aldring og helse

Stubberud, D.G. (2026). *Tidlig oppdagelse av forverret somatisk helsetilstand: Helsefagarbeiderens funksjon og ansvar*. Cappelen Damm

5 Undervisningsformer og læringsaktiviteter

Undervisning og læringsarbeid vil foregå i sanntid på nett og i form av egeninnsats mellom samlingene. I tillegg vil det være to fysiske samlinger. Det vil være ulike arbeidsformer, for eksempel:

- Omvendt undervisning (Flipped Class Room) der mye av tida i samlingene brukes til drøfting og refleksjon på bakgrunn av lærerstyrte forberedelser som studentene gjør i forkant
- Korte forelesninger/introduksjon til temaer
- Case og erfaringsbasert refleksjon i grupper

- Gruppearbeid
- Simulering
- E-læring
- Selvstudium
- Studiekrav i praksis

6. Praksis på egen arbeidsplass

Praksis er en obligatorisk del av modulen og en viktig læringsarena for å oppnå utdanningens læringsutbytte. Praksis gjennomføres på egen arbeidsplass i virksomheter som gir tjenester til voksne og eldre personer med utviklingshemning. Det skal inngås en samarbeidsavtale mellom arbeidsplassen og Fagskolen Aldring og helse. Samarbeidsavtalen skal sikre gode rammer for gjennomføring, veiledning og oppfølging av praksis.

7. Vurdering

Utdanningen benytter varierte vurderingsformer som er tilpasset utdanningens læringsutbytte, innhold og læringsaktiviteter, og som kan omfatte praktiske, muntlige og skriftlige vurderinger. Grunnlaget for vurdering av bestått eller ikke bestått er studentens oppnåelse av læringsutbyttet og gjennomføring av obligatoriske studiekrav.

8. Modulbevis

Etter fullført utdanningsmodul og godkjent studiekrav utstedes det modulbevis fra Fagskolen Aldring og helse. På modulbeviset angis utdanningsmodulens tittel og omfang i antall studiepoeng.